

Een preventief diergezondheidsprogramma

Wilma Wolters

Laboratorium ELDC/BeterVee en Elda werken aan een online diergezondheidsprogramma: de Farm Management Monitor. Het programma zou uiteindelijk preventief moeten werken; het kan aangeven of er een dierziekte op komst is. De jarenlange ervaring met diergezondheidsprogramma's wereldwijd vormden voor initiatiefnemer Wim Schielen de inspiratiebron.

Wim Schielen zette in 2011 een eigen lab op in Kerkrade: ELDC/BeterVee. Door zijn werk voor het Centraal Veterinair Instituut (CVI) en later bij het verkopen van een strategie om MKZ aan te pakken, zag hij veel diergezondheidsprogramma's, overal ter wereld. "Toen vielen de schellen van mijn ogen. Als een land maar één lab heeft, bepaalt dat lab wat er getest wordt en is dat ook het aanbod dat je krijgt. Maar er is meer." Dat motiveerde hem om uit al die programma's die hij zag het beste te pikken en daaromheen een dier-

gezondheidsmonitor te bouwen. Elda zag het monitor-idee meteen zitten en er ontstond een nauwe samenwerking. Doel is om diergezondheidsproblemen al aan te zien komen voordat ze te veel invloed op de dieren en het bedrijfsresultaat kunnen hebben.

Zes blokken

Schielen was diagnostiekdeskundige en sprak een andere taal dan de veehouder. Om te weten hoe een veehouder denkt, hield hij interviews met ruim 130 rundvee- en geitenhouders. Daarna ving hij het management

van een veehouder in zes onderwerpen:

1. **Resultaat/inkomen:** hoe is de melkproductie en is er een positief saldo?
2. **Dierziektes:** Schielen concludeerde dat de kennis van veehouders over dierziektes erg gefragmenteerd is, en ingegeven door beschikbare dierziekteprogramma's.
3. **Voer ik goed:** zijn de essentiële mineralen en vitamines aanwezig?
4. **Is mijn voeropslag goed:** zitten er geen schimmels in het voer?
5. **Drachtmanagement:** zijn de dieren drachtig waarvan ik een nakomeling wil?

6. **Kwaliteit van drinkwater:** verstrek ik schoon drinkwater?

Deze zes blokken vormen de basis voor de monitor; als een van de blokken 2 tot en met 5 niet optimaal draait, dan zal dat een negatief effect hebben op het resultaat. Wie de monitor opent ziet direct deze onderwerpen in beeld met bij elk blok een meter die de status aangeeft; groen (draait goed), oranje (verdient aandacht), rood (direct aanpakken). "Wanneer precies een blok groen, oranje of rood is, willen we nog verder finetunen", aldus Schielen. Daarvoor zouden hij en ook Mark van Wich en van Elda graag zien dat er nog meer geitenhouders deelnemen aan de monitor.

Werking van de monitor

Achter de blokken zit een groot aantal meetinstrumenten die de staat van dat blok aangeven. De meetinstrumenten heeft Schielen ontwikkeld met behulp van kennis die hij in de loop der jaren opdeed en nog steeds opdoet. De kracht ligt 'm erin dat BeterVee alles (behalve de drinkwaterkwaliteit) in een melkmonster kan testen. Zo worden lenti-virus, listeria, toxoplasma, salmonella, CL, paratbc, leverbot en mastitis standaard in het tankmelkonderzoek meegenomen en in de monitor verwerkt, omdat die ziektes een sterk verlagend effect hebben op de melkproductie van geiten. Elke maand levert de boer een tankmelkmonster in, de frequentie waarmee elke ziekte gemeten wordt hangt af van hoe snel de ziekte in een koppel om zich heen grijpt: de virussen meet je in principe maandelijks en de bacteriën minder vaak.

Voor blok 3 houdt de monitor zeven mineralen en vitamines bij die in de juiste waarde aanwezig moeten zijn om de geit gezond te houden. "Het heeft me jaren gekost voor ik de tankmelktest ontwikkelde had waarmee ik ze alle zeven kon testen. Maar die test is er nu." Of de voeropslag voldoet meet Schielen door de melk op aflatoxine m1 te testen. "Als je dat in melk vindt, weet je dat er iets niet goed zit in je voerhoop." Ook hier geldt weer dat meten in tankmelk gemakkelijk is en goedkoper dan het alternatief: testen in de voerbult. Met individuele melkmonsters is te meten of een geit drachtig is (blok 5). Van Wich en weet dat dit in de praktijk vaak uitwendig met een scanner gebeurt. Voor blok 6, de drinkwaterkwaliteit, wordt het drinkwater een- of tweemaal per jaar op drie niveaus gemeten: bacteriologisch, chemisch en op sporenelementen.

Elke maand wordt dus een tankmelkmonster onderzocht op verschillende aspecten van de monitor. De meeste resultaten zijn gekop-

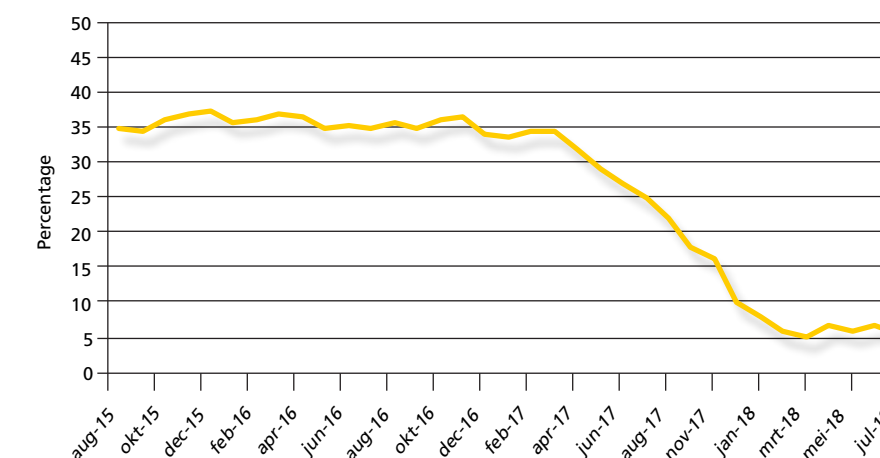
Voorbeelden

Schielen heeft met zijn aanpak al enkele bedrijven geholpen. Zo was er een bedrijf met een salmonella-probleem. Het bedrijf werd enkele keren geïnfecteerd, maar merkte dat nog niet. "Tot een of meerdere dieren drager werden. Die gingen niet meer terug naar het nulniveau, maar zij scheidden salmonella uit toen ze in de stress kwamen. Dat kwam een keer tot een punt dat de melkproductie daalde en de weerstand van de dieren ronduit slecht werd. Door frequent een melkmonster te testen op salmonella kon ik dat moment aantonen. Toen hebben we met individuele melkmetingen de dragers opgespoord en afgevoerd, en zo werd het probleem opgelost", vertelt Schielen.

De diagnostiekdeskundige haalt een ander voorbeeld aan, van een bedrijf met paratbc. "De geitenhouder gaf aan dat hij het verschil tussen melkproductie van zijn bedrijf met besmette dieren en dat van niet met paratbc besmette bedrijven te groot vond worden. Met behulp van individuele melkmonsters hebben we de besmette dieren ontdekt. De behandeling bestond vervolgens uit het apart houden van deze dieren, ze als laatste melken en het extra schoonmaken van het pad waarover deze dieren liepen. Vervolgens steeg de melkproductie."

Percentage dieren met paratb-antistoffen

Door in maart 2017 paratbc-besmette dieren op te sporen en een aparte behandeling te geven, ging het percentage besmette dieren op dit bedrijf binnen anderhalf jaar omlaag.

peld in EGAM, en in Agrolink is een totaaloverzicht te zien, waar de signalering plaatsvindt. De oplossing voor eventuele problemen die uit de monitor volgen ligt in selectie, opsporen via individueel onderzoek of pooling en vervolgens uitsleutelen of in aparte groepen huisvesten.

Concreter en frequenter

Van Wich en ziet de Farm Management Monitor als nuttig gereedschap voor de veehouder. "Het geeft de status van de veestapel weer. In het dashboard is met één oogopslag te zien waar de aandacht naartoe moet. Daarbij moet de veehouder wel een sparring-partner hebben die hem hierin begeleidt. Dat kan door ELDA of ELDC/BeterVee uitgevoerd worden maar ook door de voerleverancier of dierenarts." Bovendien is Schielen beslissingsbomen en adviezen aan het schrijven. "Alle

kennis is er. Voor alle dierziektes bestaat een oplossing of behandeling waarbij je het probleem oplost en de boer de boer blijft", aldus Schielen. "In deze monitor krijg je na een test geen 'gunstig'- of 'ongunstig'-uitslag, maar maken we het concreter. Dat betekent bijvoorbeeld dat de monitor laat weten dat er op basis van tankmelkonderzoek is geconcludeerd dat 30 procent van de dieren antistoffen heeft tegen de geteste ziekte." Daarnaast denkt Schielen met deze monitor zich te kunnen onderscheiden in frequentie. "Door frequent tankmelkonderzoek op ziektes te doen ontstaat een continuproces en komt een trend in beeld. Uiteindelijk willen we daarmee ziektes gaan voorspellen. Zo zit je bovenop de ontwikkeling in je eigen bedrijf." Voor het scheppen en ophalen van de tankmelk wordt nog een systeem opgezet. Daar is Elda nauw bij betrokken. ✓

Veehouders Dashboard

